

Research Paper**Provide a model for evaluating education policies with a network governance approach in Iran**Seyed Reza Ganji Pour ¹, Mehraban Hadi Peykani ^{2*}, Akbar Etebarian Khorasgani ³

1. PhD Student in Public Management, Public Policy, Islamic Azad University, Isfahan Branch (Khorasgan), Isfahan, Iran.

2. Assistant Professor, Department of public management, College of Management, Islamic Azad University, Isfahan Branch (Khorasgan), Isfahan, Iran.

3. Assistant Professor, Department of Public Administration, Faculty of management, Islamic Azad University, Isfahan Branch (Khorasgan), Isfahan, Iran.

Received: 2020/5/22

Accepted: 2020/10/27

PP: 17-29

Use your device to scan and read the article online

DOI:

10.30495/jedu.2022.24985.4981

Keywords:

Public policy, policy evaluation, network governance, education, phenomenology.

Abstract

Introduction & Objective: Policy evaluation is one of the evidence-based policy-making tools that helps to adopt the most effective and least cost-effective policies by providing appropriate evidence and informed policy-making. More is formed. The purpose of this study is to evaluate education policies with a network governance approach in Iran.

Research Methodology: This research is methodologically part of phenomenological qualitative research and the present study is a semi-structured interview in a phenomenological way. Participants in this study are the core stakeholders in evaluating education policies. Data saturation was obtained in six cores with 32 interviews that entered the analysis stage. The researcher analyzed the data using the 7-step Colaizzi method.

Results: The results showed that the evaluation of education policies with a network governance approach in Iran and the type of relationships between nuclei (direct and indirect relationship) and the type of evaluation mechanism (pre-implementation evaluation, implementation evaluation and evaluation After implementation) in this model led to the improvement of education policies

Discussion and Conclusion: Several factors influence the evaluation of education policies. These factors are generally classified into three dimensions: pre-implementation evaluation, in-performance evaluation, and post-implementation evaluation.

Citation: Ganji Pour Seyed Reza, Hadi Peykani Mehraban, Etebarian Khorasgani Akbar.(2021). Provide a model for evaluating education policies with a network governance approach in Iran. Journal of New Approaches in Educational Administration; 12(5).PP:17-29

Corresponding author: Mehraban Hadi Peykani

Address: Assistant Professor, Department of Management, Islamic Azad University, Isfahan Branch, (Khorasgan), Isfahan, Iran.

Tell: 09133280838

Email: paykani2323@gmail.com

Extended Abstract

Introduction:

The policy-making process, from the perspective of management science, has several stages, including the preparation of the agenda, the formation of the policy, the implementation of the policy, the evaluation of the policy, the change of policy, and finally the end of the policy. One of the issues that countries face today is policy implementation; Because the government's ability to implement its goals depends on the successful organization and implementation of the policies it has formulated. After the implementation of each policy, judgments and comments about it begin. These judgments and studies may be about how the policy is implemented or in relation to its effects and results (Danesh Fard, 2013, 27). Policy subsystem members and other stakeholders, in turn, evaluate how the policy works to be implemented so that they can support, oppose, or demand a change if necessary. Thus, policy evaluation is a process in which it is determined what tools a policy has used in practice and what goals it has sought to achieve. The depth and accuracy of policy evaluation depends on the opinion of those who have issued the start order or have committed to implement it (Manvarian, Abbas, 2015). Network governance is the result of interactions in which informed citizens and social organizations assist government organizations in transmitting information related to social goals to make desirable decisions (Metoro, 2004, 201).

Context:

Factors such as financial constraints, lack of connection between content and method in the age of information technology acceleration, the problem of unemployment of graduates, etc. have put severe pressure on the education system.

Therefore, all countries, including Iran, are no exception to this rule and have these restrictions

Goal:

The purpose of this study is to evaluate education policies with a network governance approach in Iran.

Method:

This research is methodologically part of phenomenological qualitative research and the present study is a semi-structured interview in a phenomenological way. Participants in this study are the core stakeholders in evaluating education policies. Data saturation was obtained in six cores with 32 interviews that entered the analysis stage. The researcher analyzed the data using the 7-step Colaizzi method.

Findings:

The results showed that the evaluation of education policies with a network governance approach in Iran and the type of relationships between nuclei (direct and indirect relationship) and the type of evaluation mechanism (pre-implementation evaluation, implementation evaluation and evaluation After implementation) in this model led to the improvement of education policies.

Results:

Several factors influence the evaluation of education policies. These factors are generally classified into three dimensions: pre-implementation evaluation, in-performance evaluation, and post-implementation evaluation..

مقاله پژوهشی

ارائه مدلی برای ارزیابی خط مشی های آموزش و پرورش با رویکرد حکمرانی شبکه ای در ایران

سیدرضا گنجی پور^۱، مهربان هادی پیکانی^{۲*}، اکبر خوراسگانی اعتباریان^۳

۱. دانش آموخته دکترای مدیریت دولتی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان، (خوراسگان)، اصفهان، ایران.

۲. استادیار گروه مدیریت، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان، (خوراسگان)، اصفهان، ایران.

۳. دانشیار گروه مدیریت، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان، (خوراسگان)، اصفهان، ایران.

چکیده

مقدمه و هدف: ارزیابی خط مشی ها از ابزارهای خط مشی گذاری مبتنی بر شواهد است که با فراهم کردن شواهد مناسب به اتخاذ خط مشی هایی که بیشترین اثربخشی و کمترین هزینه را دارد کمک می کند و خط مشی گذاری به صورت آگاهانه تر شکل می گیرد. هدف پژوهش حاضر ارزیابی خط مشی های آموزش و پرورش با رویکرد حکمرانی شبکه ای در ایران است.

روش شناسی پژوهش: این پژوهش به لحاظ روش شناسی جزء پژوهش های کیفی از نوع پدیدار شناسی بوده و مطالعه حاضر مصاحبه نیمه ساختار یافته به شیوه پدیدارشناسانه است. مشارکت کننده گان در این پژوهش، هسته های ذی نفع در ارزیابی خط مشی های آموزش و پرورش هستند. اشباع اطلاعات در هسته های شش گانه با ۳۲ مصاحبه به دست آمد که وارد مرحله تحلیل شدند. پژوهشگر با استفاده از روش ۷ مرحله ای کلایزی اقدام به تجزیه و تحلیل داده ها نمود.

یافته ها: نتایج نشان داد که ارزیابی خط مشی های آموزش و پرورش با رویکرد حکمرانی شبکه ای در ایران و نوع روابط بین هسته ها (رابطه مستقیم و غیر مستقیم) و نیز نوع مکانیزم ارزیابی (ارزیابی قبل از اجراء، ارزیابی حین اجراء و ارزیابی پس از اجراء) در این مدل به بهبود خط مشی های آموزش و پرورش منجر گردید.

بحث و نتیجه گیری: عوامل متعددی در ارزیابی خط مشی های آموزش و پرورش تأثیر دارند. این عوامل به طور کلی در سه بعد ارزیابی قبل از اجراء، ارزیابی حین اجراء و ارزیابی پس از اجراء، دسته بندی شده اند.

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۳/۲

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۸/۶

شماره صفحات: ۱۷-۲۹

از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید

DOI:

10.30495/jedu.2022.24985.4981

واژه های کلیدی:

خط مشی عمومی، ارزیابی خط مشی، حکمرانی شبکه ای، آموزش و پرورش، پدیدارشناسی.

استناد: گنجی پور سیدرضا، هادی پیکانی مهربان، خوراسگانی اعتباریان اکبر (۱۴۰۰). ارائه مدلی برای ارزیابی خط مشی های آموزش و پرورش با رویکرد حکمرانی

شبکه ای در ایران. دوماهنامه علمی - پژوهشی رهیافتی نو در مدیریت آموزشی. ۱۲ (۵): ۱۷-۲۹

* نویسنده مسوول: مهربان هادی پیکانی

نشانی: استادیار گروه مدیریت، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان، (خوراسگان)، اصفهان، ایران.

تلفن: ۰۹۱۳۳۲۸۰۸۳۸

پست الکترونیکی: paykani2323@gmail.com

مقدمه

خطمشی عمومی مجموعه‌ای از اقدامات نسبتاً پایدار، ثابت و هدفمند دولت به منظور حل مشکلات یا دغدغه‌های عمومی جامعه است (Anderson, 2011, p55). خط‌مشی‌های عمومی اغلب به منزله چرخه‌ای تلقی می‌شوند، که در آن مشکلات ابتدا به عنوان یک مسأله مورد توجه قرار می‌گیرند، دوره‌های مختلف عمل بررسی می‌شوند، خط‌مشی‌ها تعیین می‌گردد، کارکنان آن را اجرا و ارزیابی کرده و تغییر می‌یابد و سرانجام براساس موفقیت یا شکست آنان پایان می‌یابد (Lester, 2005, p125).

فرایند خط‌مشی گذاری از نگاه علم مدیریت چرخه‌ای چند مرحله‌ای دارد شامل تهیه دستور کار، شکل‌گیری خط‌مشی، اجرای خط‌مشی، ارزیابی خط‌مشی تغییر خط‌مشی و در نهایت پایان خط‌مشی. یکی از مسائلی که امروزه کشورها با آن رو به رو هستند، اجرای خط‌مشی است؛ زیرا توانمندی دولت در اجرای مقاصدش به ساماندهی و اجرای موفق خط‌مشی‌هایی وابسته است که تدوین کرده است. پس از اجرای هر خط‌مشی، قضاوت‌ها و اظهار نظرها در مورد آن آغاز می‌شود. این قضاوت‌ها و بررسی‌ها ممکن است راجع به نحوه اجرای خط‌مشی و یا در ارتباط با اثرات و نتایج آن باشد (Daneshfard, 2014, p72). اعضای زیر نظام‌های خط‌مشی و سایر افراد ذی نفع به نوبه خود نحوه‌ی اجرای آثار خط‌مشی را ارزیابی می‌کنند تا بتوانند در صورت لزوم از آن حمایت کنند یا با آن به مخالفت برخیزند یا خواستار تغییر آن شوند. بنابراین ارزیابی خط‌مشی، فرآیندی است که در آن مشخص می‌شود یک خط‌مشی در عمل از چه ابزارهایی استفاده کرده و در صدد تحقق چه اهدافی بوده است. عمق و دقت ارزیابی خط‌مشی به نظر کسانی بستگی دارد که دستور شروع آن را صادر کرده‌اند یا به اجرای آن متعهد شده‌اند (Manorian, 2015, p270). حکمرانی شبکه‌ای نتیجه تعاملاتی است که در آن شهروندان آگاه و سازمان‌های اجتماعی برای انتقال اطلاعات مرتبط با اهداف اجتماعی جهت اتخاذ تصمیمات مطلوب به سازمان‌های دولتی کمک می‌کنند (Maturo, 2004, p23).

در فرایند ارزشیابی خط‌مشی به طور عمده دیوان سالاران و سیاستمداران دولتی مرتبط با آن خط‌مشی دخالت دارند. در چارچوب حکمرانی شبکه‌ای پذیرفته‌شد که سیاست‌های عمومی دیگر تنها به وسیله دولت تدوین نمی‌شوند بلکه شبکه‌ای از ارتباطات میان سیاستمداران، بروکرات‌ها، شرکت‌های خصوصی، گروه‌های فشار و شهروندان تعیین‌کننده ماهیت آن خواهند بود و نیز امروزه خط‌مشی‌ها در قالب شبکه اتفاق می‌افتد، نه در یک واحد خاص، و نیز نه در انزوای یک واحد خاص، یعنی نمی‌شود در یک واحد خاص سیاست‌گذاری، اجرا و ارزیابی کرد. سیستم آموزش و پرورش در جهان امروز دست‌خوش تحولات و بحران‌های گوناگون شده‌است، عواملی از قبیل محدودیت‌های مالی، فقدان ارتباط بین محتوی و روش در عصر شتاب فناوری اطلاعات، مشکل بیکاری دانش‌آموختگان و غیره سیستم آموزش و پرورش را تحت فشار شدیدی قرار داده است. لذا همه کشورها از جمله کشور ایران از این قاعده مستثنی نبوده و دارای محدودیت‌های مزبور است (Hadipaykani, 2009, p87).

روش شناسی پژوهش

مشارکت کنندگان در این پژوهش، هسته‌های ذی نفع در ارزیابی خط‌مشی های آموزش و پرورش هستند و این پژوهش به لحاظ هدف کاربردی و به لحاظ روش شناسی جزء پژوهش‌های کیفی از نوع پدیدارشناسی بود. و روش نمونه‌گیری، هدفمند بود. جهت جمع‌آوری اطلاعات از روش مصاحبه نیمه ساختار یافته به شیوه پدیدارشناسانه استفاده گردید. نمونه‌گیری در این مطالعه بدون اطلاع از تعداد شرکت کنندگان تا زمان رسیدن به اشباع اطلاعات ادامه یافت و اشباع اطلاعات در هر هسته با ۴ مصاحبه و در برخی هسته‌ها با ۵ الی ۶ مصاحبه و در مجموع در هسته‌های شش گانه با ۳۲ مصاحبه به دست آمد که همه وارد مرحله تحلیل شدند. در نهایت پژوهشگر با استفاده از روش ۷ مرحله‌ای کلایزی اقدام به تجزیه و تحلیل داده‌ها نمود. محقق هم‌چنین از چهار معیار جهت اثبات موثق بودن داده‌های کیفی و ارزیابی تفاسیر و نتایج شامل باورپذیری، اطمینان‌پذیری، خنثی و عینی بودن داده‌ها و قابلیت انتقال، استفاده نمود.

جدول ۱. جامعه آماری

تعداد نفر	مصاحبه شوندهگان
۶	دانش آموزان
۵	انجمن اولیا و مربیان
۵	نهاد‌های مردمی
۵	گروه‌های آموزشی
۶	کانون تفکر
۵	شورای عالی آموزش و پرورش
۳۲	جمع

ارتباط بین هسته های ذی نفع

هسته های ذی نفع یا کنشگران و بازیگران آموزش و پرورش در این تحقیق شامل جوامع ششگانه هستند که عبارتند از: هسته انجمن اولیا و مربیان، هسته دانش آموزان، هسته شورای عالی آموزش و پرورش، هسته کانون تفکر، هسته گروه های آموزشی و هسته نهاد های مردمی. از آن جا که این تحقیق به روش کیفی و با رویکرد پدیدار شناسانه صورت گرفته است، لذا نوع ارتباط هسته های ذی نفع و بازیگران ارزیابی از خط مشی ها با رویکرد حکمرانی شبکه ای براساس مصاحبه نیمه ساختاریافته مورد بررسی و پرسش قرار گرفت، و نوع ارتباط هر کدام از هسته های ذی نفع براساس تجربه و به تناسب قدرت تاثیر گذاری و نیز به فراخور مشارکت، در قالب مدل هایی به تفکیک به شرح زیر بیان می گردند.

هسته ی کانون تفکر

هسته ی کانون تفکر متشکل از اساتید دانشگاهی در رشته مدیریت دولتی و مدیریت آموزشی هستند که بهترین و بیشترین ارتباط را به شکل مستقیم با شورای عالی آموزش و پرورش داشته و کمترین ارتباط را به شکل غیر مستقیم با سایر هسته های ذی نفع دارند نوع ارتباط این هسته با سایر هسته ها در نمودار (۳) ارائه گردید.

نمودار ۳. مدل تبیین کننده ارتباط بین هسته ی کانون تفکر با سایر هسته های ذی نفع در آموزش و پرورش

هسته ی شورای عالی آموزش و پرورش

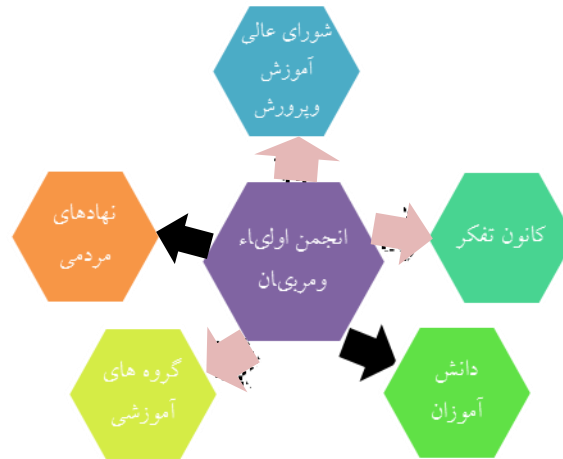
هسته ی شورای عالی آموزش و پرورش که متشکل از صاحب نظران، خبره گان و متخصصین در سیاست گذاری خط مشی ها و برنامه های آموزش و پرورش هستند بیشترین و بهترین ارتباط را به شکل مستقیم با کانون تفکر به عنوان صاحب نظران در زمینه مسایل آموزش و پرورش داشته و کمترین ارتباط را به شکل غیر مستقیم با سایر هسته های ذی نفع در آموزش و پرورش دارند نوع ارتباط این هسته با سایر هسته ها در نمودار (۴) ارائه گردید.

نمودار ۴. مدل تبیین کننده ارتباط بین هسته ی شورای عالی آموزش و پرورش با سایر هسته های ذی نفع در آموزش و پرورش

هسته ی انجمن اولیا و مربیان

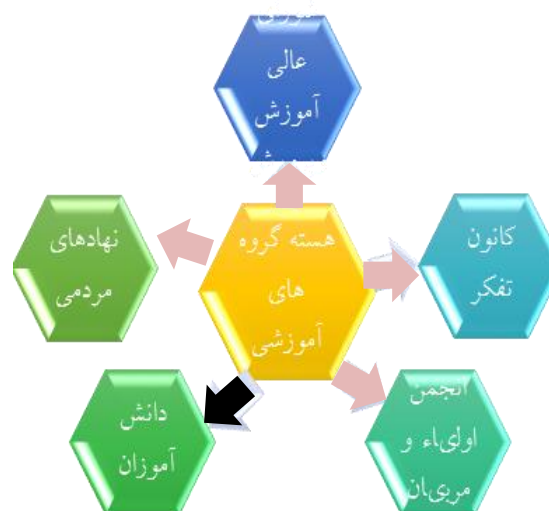
هسته ی انجمن اولیا و مربیان متشکل از منتخبین انجمن های اولیا و مربیان ، بهترین و بیشترین ارتباط را به شکل مستقیم با هسته ی دانش آموزان و نهاد های مردمی و کمترین ارتباط را به شکل غیر مستقیم با سایر هسته های ذی نفع در آموزش و پرورش دارند نوع ارتباط این هسته با سایر هسته ها در نمودار (۵) ارائه گردید.

نمودار ۵. مدل تبیین کننده ارتباط بین هسته ی انجمن اولیا و مربیان با سایر هسته های ذی نفع در آموزش و پرورش

هسته ی گروه های آموزشی

هسته گروه های آموزشی متشکل از کارشناسان و متخصصین خبره آموزش و پرورش در حوزه های آموزشی و پرورشی بهترین و بیشترین ارتباط را به شکل مستقیم با هسته ی دانش آموزان و کمترین ارتباط را با سایر هسته های ذی نفع در آموزش و پرورش دارند نوع ارتباط این هسته با سایر هسته ها در نمودار (۶) ارائه گردید.

نمودار ۶. مدل تبیین کننده ارتباط بین هسته ی گروه های آموزشی با سایر هسته های ذی نفع در آموزش و پرورش.

هسته ی نهاد های مردمی

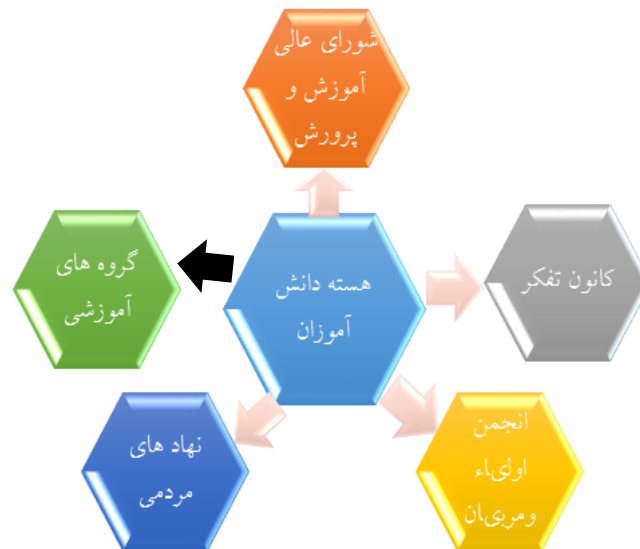
هسته ی نهاد های مردمی یا سازمان های مردم نهاد (تمن) به عنوان نماینده گان مردم و یکی از هسته های بازیگر در ارزیابی خط مشی های آموزش و پرورش بهترین و بیشترین ارتباط را به شکل مستقیم با هسته ی انجمن اولیا و مربیان و کمترین ارتباط را به شکل غیر مستقیم با سایر هسته های ذی نفع در آموزش و پرورش دارند نوع ارتباط این هسته با سایر هسته های دیگر در نمودار (۷) ارائه گردید.

نمودار ۷. مدل تبیین کننده ارتباط بین هسته ی نهادهای مردمی با سایر هسته های ذی نفع در آموزش و پرورش

هسته ی دانش آموزان

هسته دانش آموزان از بین منتخبین دانش آموزان مدارس نمونه و تیز هوشان و نیز در رشته های ریاضی و تجربی و علوم انسانی به عنوان یکی از هسته های بازیگر در ارزیابی خط مشی های آموزش و پرورش بهترین و بیشترین ارتباط را به شکل مستقیم با انجمن اولیا و مربیان و کمترین ارتباط را به شکل غیر مستقیم با سایر هسته های ذی نفع در آموزش و پرورش دارند نوع ارتباط این هسته با سایر هسته ها در نمودار (۸) ارائه گردید.

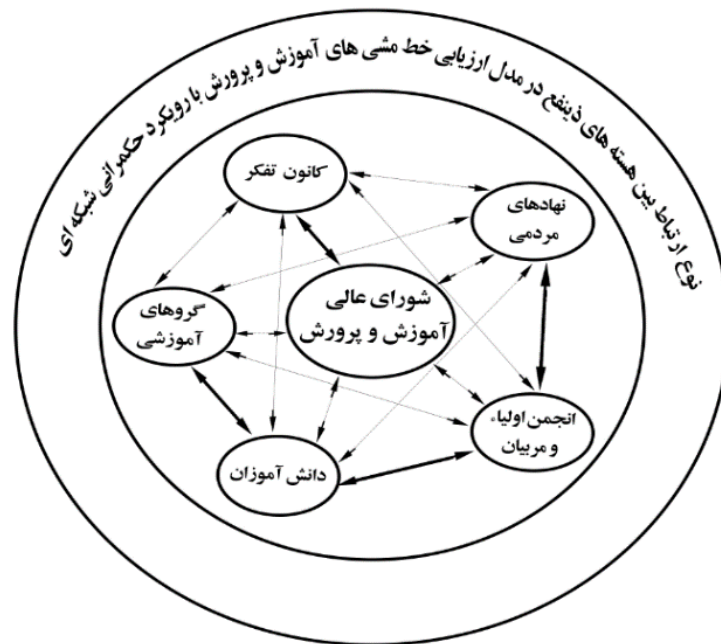
نمودار ۸. مدل تبیین کننده ارتباط بین هسته ی دانش آموزان با سایر هسته های ذی نفع در آموزش و پرورش.

بحث و نتیجه گیری

هسته های ذی نفع یا کنشگران آموزش و پرورش در این تحقیق شامل جوامع ششگانه به عنوان هسته های اصلی ارزیابی از خط مشی ها و سیاست های آموزش و پرورش هستند که عبارتند از: هسته ی انجمن اولیا و مربیان، هسته ی دانش آموزان ، هسته ی شورای عالی آموزش و پرورش، هسته ی کانون تفکر، هسته ی گروه های آموزشی و هسته ی نهاد های مردمی. از آن جا که این تحقیق به روش کیفی و با رویکرد پدیدار شناسانه صورت گرفته است، لذا نوع ارتباط هسته های ذی نفع و بازیگران ارزیابی از خط مشی ها با رویکرد حکمرانی شبکه ای براساس مصاحبه نیمه ساختاریافته مورد بررسی و پرسش قرار گرفت، و ارتباط هرکدام از آن ها براساس نحوه مشارکت و به

تناسب قدرت تاثیر گذاری ، در قالب مدل های پیش گفته به تفکیک ارائه گردید. حکمرانی شبکه ای در رابطه ای شبکه ای و نه سلسله مراتبی میان بازیگران تحقق می یابد و در این رابطه همه ی اجزا، در شبکه باهم ارتباطی هم ارز و هم سطح دارند و یکی را بر دیگری برتری نیست. بلکه همه دانا هستند. یعنی تنوع در دانایی هست اما اولویت در دانایی پذیرفته شده نیست. زندگی در شبکه نفی سلطه است و بازیگرانی که در حلقه شبکه با هم زندگی می کنند تعامل و مشارکت را پیشه می کنند. مفاهیم با یکدیگر را می آموزند و یاد می گیرند که چگونه با تفاوت ها و تنوع های دیگران کنار بیایند. تفکر شبکه ای زمانی درونی می گردد که از جهت فرهنگی و ارزشی در جامعه پذیرفته شده باشد. جامعه و نهادهای آن باید تفکر سلسله مراتبی را که ریشه ای تاریخی در جوامع دارد فراموش کنند و نگاه تازه ای با ساختار روابط بر مبنای شبکه پیدا نمایند. این تغییر دشوار ترین مرحله در حرکت از سلسله مراتب به سوی شبکه است و هرگاه به درستی صورت پذیرد ساختار شبکه ای در طول زمان از آسیب در امان بوده و پایداری آن همواره محفوظ خواهد ماند. پس از آن که تغییر فرهنگی زمینه ساز اندیشه شبکه ای گردید باید ساختارها به کمک فناوری های ارتباطی به هم ببینوندند. (Alvani, 2009, p5). دوری فیزیکی اجزای شبکه ها به یاری ارتباطات الکترونیک از میان می رود و واحد های محلی و منطقه ای ملی و فرا ملی با یکدیگر مرتبط میشوند (Holothen, 2000, p176). براین اساس هسته ها و بازیگران آموزش و پرورش در درون خود روابطی دارند لیکن این روابط تاکنون به شکل سلسله مراتبی است، ساختاری که امروزه پاسخ گوی نیاز های جامعه هدف نمی باشد. در دیدگاه سلسله مراتبی برخورد نهادهای موجود در جامعه با هم براساس قدرت شکل می گیرد و واحدهای قدرتمندی مثل شورای عالی آموزش و پرورش که خود قدرتمند ترین نهاد در تدوین سیاست ها و خط مشی ها و نیز ارزیابی سیاست ها و خط مشی ها می باشد می کوشد تا واحد های دیگر را تحت تاثیر قرار داده و خود تاثیر نپذیرد. در چنین وضعیتی واحدهایی که تغییر نمی کنند به تدریج دچار کهنگی و رکود می شوند و واحدهایی که صرفا اثر می پذیرند استقلال خود را از کف می دهند، مثل شورای عالی آموزش و پرورش شورای عالی آموزش و پرورش است، که از قدرت ارتباطی بالایی در نظام آموزش و پرورش برخوردار است این هسته با کانون تفکر به عنوان علمی ترین هسته که دارای دیدگاه آکادمیک بوده ارتباط مستقیم دارد. ولی با سایر هسته ها به طور غیر مستقیم ارتباط دارد. ضعیف ترین هسته از جهت ارتباطی نهاد های مردمی است که به عنوان یک نهاد مدنی فقط با هسته ی انجمن اولیا و مربیان ارتباط مستقیم و با سایر هسته ها ی ارتباط نداشته و یا به طور غیر مستقیم مرتبط می باشد. هسته ی انجمن اولیا و مربیان به طور مستقیم با هسته ی دانش آموزان و نیز هسته ی نهاد های مردمی ارتباط مستقیم داشته اما با سایر هسته به شکل غیر مستقیم مرتبط هستند. و این اهمیت این هسته را در ارزیابی خط مشی ها و سیاست های آموزش و پرورش روشن می سازد. هسته کانون تفکر به عنوان یک هسته ی علمی و تکنیکال بیشترین ارتباط را با شورای عالی آموزش و پرورش داشته و با سایر هسته ها نیز به طور غیر مستقیم مرتبط می باشد. هسته ی گروه های آموزشی با هسته ی دانش آموزان بهترین و بیشترین ارتباط را دارد ولی با سایر هسته ها به طور غیر مستقیم مرتبط است. با این توصیف می توان نتیجه گرفت قدرتمند ترین هسته در شکل سلسله مراتبی خود شورای عالی آموزش و پرورش است که بیشترین تاثیر را بر سایر هسته ها می گذارد بنابراین براساس رویکرد شبکه ای برای تدوین ، اجرا، و بویژه ارزیابی خط مشی ها و سیاست های آموزش و پرورش تعامل و مشارکت و همکاری مبتنی بر اعتماد متقابل موضوعی مهم و حیاتی به شمار می رود، که با رفتن به سمت دیدگاه شبکه ای می توان به اهداف نهایی مطمح نظر این خط مشی ها و سیاست ها نایل گردید. در دیدگاه شبکه ای استراتژی مطلوب، استراتژی تعامل است. بدین معنی که هسته ها ضمن حفظ استقلال خود بر یک دیگر اثر می گذارند و در این رابطه تعاملی اهداف همه اجزای نظام شبکه ای برآورده می شوند. به طور کلی در رویکرد شبکه ای روابط بر مبنای تعامل بوده ، تنوع ، تعدد و هماهنگی به همراه هم وجود دارند و به این ترتیب امکان هم افزایی را برای کل سیستم فراهم می کند (Alvani, 2009, p3). بدیهی است که در شکل ایده آل رویکرد شبکه ای، بین شبکه ها توازن قدرت وجود دارد ولی در دنیای واقعی چنین نیست، زیرا ممکن است یک هسته یا شبکه از جهت تاثیر گذاری قدرتمندتر از سایر هسته ها یا شبکه ها باشد. از این منظر حکمرانی شبکه ای به صورت فرآیندی در می آید که روابط بین بازیگران، شکل دهنده آن است. حکمرانی شبکه ای حاصل نحوه ارتباط در شبکه ها است شبکه هایی که متشکل از بازیگران مختلف در جامعه بوده و روح سلطه و برتری جویی در آن ها وجود ندارد. ارتباط بین هسته ها و کنشگران آموزش و پرورش به شرح نمودار (۹) ارائه می گردد.

نمودار ۹. مدل تبیین کننده ارتباط بین هسته های ذی نفع در مدل شبکه ای

ابعاد خط مشی های آموزش و پرورش با رویکرد حکمرانی شبکه ای در ایران شامل سه بعد ارزیابی قبل از اجرا، ارزیابی حین اجرا و ارزیابی پس از اجراست. مشابه با پژوهش حاضر علی رغم تلاش و کوشش محقق مطالعه و تحقیقی در ایران با عنوان ارزیابی خط مشی های آموزش و پرورش با رویکرد حکمرانی شبکه ای انجام نشده است. لذا از این بابت موضوع کاملاً جدید بوده و از کیفیت نسبتاً خوبی برخوردار است. برای تبیین نتیجه این سوال باید گفت که ارزیابی قبل از اجرا یک نوع ارزیابی است که در زمان تدوین خط مشی صورت می پذیرد و معمولاً یک نوع ارزیابی پیشینی است ارزیابی قبل از اجرا و یا ارزیابی قبل از تصمیم گیری نهایی، به معنای پیش بینی و ارزیابی تأثیرات و پیامدهای خط مشی های برنامه ریزی شده یا تعریف شده است، تا بتوان از این منظر اطلاعاتی را برای فرآیندهای در حال اجرا یا فرآیندهای مورد نظر برای آینده تامین کرد. اگر این نوع ارزیابی ها در مجموعه ای از خط مشی ها یا اقدام ها صورت گیرد، می تواند به عنوان ابزاری تلقی شود که با استفاده از آن بتوان بین خط مشی های مختلف، با تحلیلی شفاف تر، قابل پیش بینی تر و از نظر سیاسی قابل دفاع تر، یکی را انتخاب کرد. از جمله تحقیقات قبل از تصمیم گیری می توان به ارزیابی «ارزیابی قبل از اجرا» به معنای پیش بینی اقدام های لازم برای اجرای خط مشی، از نظر فرآیندهای مورد نیاز و هم چنین «ارزیابی تأثیرات محیطی» که برای پیش بینی تأثیرات محیطی ناشی از پیاده سازی خط مشی تأکید دارد، اشاره کرد. (Manorian, 2015, p278).

بر این اساس خط مشی ها و سیاست های آموزش و پرورش فاقد ارزیابی پیشینی یا ارزیابی قبل از اجراست. مصاحبه های انجام شده در ارتباط با ارزیابی خط مشی ها با هسته ها و بازیگران یا ذی نفعان اصلی آموزش و پرورش نشان می دهند که علل عدم اجرای صحیح سیاست ها و خط مشی ها عدم مشارکت هسته های ذی نفع در تدوین و ارزیابی از برنامه ها و سیاست هاست. همچنین ارزیابی حین اجرای خط مشی و پس از اجرای خط مشی بر اساس زمان بندی و نیت افراد مجری مطالعه متمایز می شوند. مطالعات حین اجرای خط مشی در مراحل اولیه انجام می شود و به قصد آگاهی بخشی مرحله تدوین یک برنامه یا یک خط مشی انجام می شود. پس، ارزیابی حین اجرای خط مشی از حیث زمان بندی، حین اجرا هستند که این در تقابل با ارزیابی های پیشینی و پسینی است. ارزیابی حین اجرای خط مشی هنگامی انجام می شود که تصمیم های کلیدی اتخاذ شده اند و یک برنامه یا یک خط مشی حداقل در مرحله اولیه اجراست اما چندان توسعه نیافته است که خط مشی گذاران نتوانند تعدیلاتی نسبت به خط مشی انجام دهند، در این نوع ارزیابی، از روش های تجربی برای هم سازی بیشتر ابزار با اهداف غایی مطلوب مورد نظر استفاده می شود (Smith & Larimer, 2013, p270). براین اساس چون خط مشی ها و سیاست های آموزش و پرورش از جمله خط مشی ها و تصمیمات کلیدی می باشند ضرورت ارزیابی حین اجرا برای این دسته از تصمیمات و خط مشی ها کاملاً اجتناب ناپذیر است. زیرا تجارب و تحقیقات ناشی از مصاحبه های هسته های ذی نفع بیانگر این است که سیاست ها و خط مشی های آموزش و پرورش به طور مداوم و مستمر توسط هسته های ذی نفع صورت نمی گیرد و این موجب می شود برنامه ها و خط مشی ها به اهداف مورد نظر نرسند در حالی که، ارزیابی حین اجرا می تواند تعدیلاتی را در خط مشی ها و سیاست ها ایجاد کند و به اجرای صحیح خط مشی های آموزش و پرورش بینجامد.

نتایج این تحقیق نشان می دهد که، ارزیابی پس از اجراء شامل انواع کلاسیک ارزیابی است که میزان تحقق هدف ها و تأثیرات خط مشی ها و اقدام ها را مورد ارزیابی قرار می دهد. این نوع ارزیابی با جهت گیری به سمت « برنامه های خط مشی » (شامل اهداف خط مشی ، همراه با منافع مالی ، سازمانی و انسانی مربوط) در سال های اولیه ی دهه هفتاد در آمریکا مورد استفاده قرار گرفت. (Scriven, 1972, p161)؛ سپس ارزیابی پس از اجرای خط مشی ، در کشورهای اروپایی به عنوان « ارزیابی برنامه » مطرح شد (Rist, 1990, p72) . براساس تجربیات و مصاحبه های صورت گرفته ارزیابی پس از اجرا از خط مشی ها و سیاست های آموزش و پرورش به صورت علمی و دقیق صورت نمی پذیرد. بلکه ارزیابی پس از اجرا صرفاً در قالب ارزیابی اداری مرسوم در ادارت بدون دادن باخورد اتفاق می افتد و کنترل و نیز پایش اثر بخشی را به دنبال ندارد بلکه می توان گفت ارزیابی در قالب بخشنامه های اداری به شکل صوری محبوس می گردد و هیچ دستگاه و سیستمی به علت ارزیابی مورد بازخواست قرار نمی گیرد و یا هیچ مدیری به علت ارزیابی از عدم تحقق برنامه ها و خط مشی ها عزل نمی گردد. در حالی که ارزیابی کلاسیک ناظر بر بررسی میزان تحقق یا عدم تحقق اهداف برنامه ها و خط مشی ها (در ارزیابی بعد از اقدام) و یا تخمین میزان دستیابی به هدف ها (در ارزیابی قبل از اقدام) است. این روش با کارایی خط مشی ها و برنامه ها سرو کار دارد و میزان منابع مورد استفاده یا سرمایه گذاری شده برای رسیدن به هدف را اندازه گیری می کند. توجه به تحلیل هزینه و منفعت در ارزیابی های پس از اجرا نیز می تواند سودمند بوده و باعث شود در کنار کارایی، اثربخشی خط مشی ها نیز مورد توجه قرار گیرد (Manorian, 2015, p281). بنابراین می توان نتیجه گرفت که عوامل متعددی در ارزیابی خط مشی های آموزش و پرورش تأثیر دارند. این عوامل به طور کلی در سه بعد، ارزیابی قبل از اجرا ، ارزیابی حین اجرا و ارزیابی پس از اجرا دسته بندی شده اند که سیستم آموزش و پرورش بایستی با در نظر گرفتن این ابعاد در جهت بهبود ارزیابی خط مشی ها و سیاست های آموزش و پرورش با مشارکت هسته های ذی نفع یا کنشگران امر سیاست گذاری در مسایل آموزش و پرورش را انجام، و ارزیابی صحیح از آن ها را در سرلوحه کار خود قرار دهد. شورای عالی آموزش و پرورش در اجرای این وظیفه نقش مهمی را به عهده دارد. به همین جهت یکی از هسته های تأثیر گذار در امر سیاست گذاری در نظام آموزش و پرورش شورای عالی آموزش و پرورش است.

پیشنهاد های کاربردی پژوهش

– با توجه به این که تحقیق حاضر، به طور کیفی با رویکرد پدیدارشناسی انجام گرفته است ، پیشنهاد می گردد که با استفاده از نتایج حاصل از این تحقیق، پژوهش کمی صورت گیرد و اولویت ابعاد و مولفه ها و شاخص های ارزیابی خط مشی های آموزش و پرورش با رویکرد حکمرانی شبکه ای در ایران تعیین گردد.

– از آن جا که تحقیق حاضر با رویکرد استقرایی انجام گرفته است، پیشنهاد می شود تحقیق دیگری در همین زمینه با رویکرد قیاسی انجام گیرد.

– به نظر می رسد اهمیت ابعاد، مولفه ها و شاخص های شناسایی شده در پژوهش برای ارزیابی خط مشی های آموزش و پرورش در ایران یکسان نباشد، بنابراین اولویت بندی عوامل شناسایی شده با استفاده از تکنیک هایی نظیر AHP مکمل پژوهش حاضر خواهد بود.

– با هدف تبیین پویایی های ارزیابی خط مشی های آموزش و پرورش متغیر های گوناگون اثر گذار در ارزیابی خط مشی های آموزش و پرورش در ایران و روابط درونی میان متغیرهای مشاهده شده مورد بررسی قرار گیرند.

– با استفاده از راهبرد پژوهشی روش های ترکیبی الگویی برای نهادینه کردن ارزیابی خط مشی های آموزش و پرورش با رویکرد حکمرانی شبکه ای در ایران مورد آزمون و اجرا قرار گیرد.

نتیجه گیری

عوامل متعددی در ارزیابی خط مشی های آموزش و پرورش تأثیر دارند. این عوامل به طور کلی در سه بعد، ارزیابی قبل از اجرا، ارزیابی حین اجرا و ارزیابی پس از اجرا دسته بندی شده اند که سیستم آموزش و پرورش بایستی با در نظر گرفتن این ابعاد در جهت بهبود ارزیابی خط مشی ها و سیاست های آموزش و پرورش با مشارکت هسته های ذی نفع یا کنشگران، امر سیاست گذاری در مسایل آموزش و پرورش را انجام، و ارزیابی صحیح از آن ها را در سرلوحه ی کار خود قرار دهد. شورای عالی آموزش و پرورش در اجرای این وظیفه نقش مهمی را به عهده دارد، به همین جهت یکی از هسته های تأثیر گذار در امر سیاست گذاری در نظام آموزش و پرورش شورای عالی آموزش و پرورش است.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

۱- در مطالعه حاضر فرم های رضایت نامه آگاهانه توسط تمامی آزمودنی ها تکمیل شد.

- ۲- در این پژوهش رعایت گمنامی مصاحبه شوندگان ملحوظ نظر قرار گرفت.
- ۳- اطمینان بخشی به هسته های ذی نفع از حیث محرمانه بودن داده ها و اطلاعات لحاظ گردید.
- ۴- توجه و رعایت حقوق هریک از نویسندگان در مراحل مختلف پژوهش مدنظر بوده است.

حامی مالی

هزینه های مطالعه حاضر توسط نویسندگان مقاله تامین شد.

مشارکت نویسندگان

در زمینه ارایه مدل و روش شناسی و تحلیل داده ها، نظارت و نگارش نهایی، نویسندگان مقاله مشارکت فعال داشتند.

تعارض منافع

بنابر اظهار نویسندگان مقاله حاضر فاقد هرگونه تعارض منافع بوده است.

References

1. Alwani, Seyed Mehdi (2009). Good governance A network of civil society activists. Journal of Development and Transformation Management Page 1-5. [in persian]
2. Anderson, J. E. (2011). Public policymakins: An introduction, publisher: Houghton Mifflin company; Edition.
3. Becker, H. A. and Vanclay, F. (2003). The International Handbook of Social Impact 9- 9- Assessment: Conceptual and Methodological Advances, Edward Elgar Publishing, Cheltenham, UK.
4. Daneshfard Karamollah (2014) Obstacles to the implementation of public policies in non-governmental organizations (+10 service sector and government counter services offices). Quarterly Journal of Resource Management in Law Enforcement. No. 6. The second period. Pp. 23- 50. [in persian]
5. Hadi Peykani, Mehraban (2009) A Model for the Policy Making Process in the Higher Education System of the Islamic Republic of Iran, PhD Thesis Allameh Tabatabai University. [in persian]
6. Holohen, A, (2000) The Challen of becoming a network organization Los Angles: University of California press.
7. Klijn, Erik-Hans. (2008). Governance and Governance Networks in Europe, Public Management Review, 10: 4
8. Lester, J. P. (2000). Back to the Future in Implementation Research: A Response. Policy Currents, 10(12), 2-5
9. Manorian, Abbas (2015), Implementation and evaluation of public policy. Tehran: Mehraban Book Publishing, p. 278 6. [in persian]
10. Manvarian, Abbas. (2015), Implementation and evaluation of public policies. Tehran: Mehraban Book Publishing, p. 281. [in persian]
11. Maturo, Antonio. (2004). Network Governance as a Response to Risk Society Dilemmas: A Proposal from the Sociology of Health. Topoi, 23.
12. Mitchell, E. (2006). Applying and assessing a contingency model for online learning policy impelementation in higher education (Doctoral dissertation, Faculty of Education-Simon Fraser University).
13. Nevo, D (Ed.) (2002) School-based evaluation: An international perspective. jai
14. Rist, R. C. (ed) (1990). Policy and program Evaluation: perspectives on Design and Utilization, (publisher unknown), Belgium
15. Scriven, M . (1994). Evaluation as a discipline studies in Educational evaluation. 20(1): 147-166.
16. Sharifzadeh, Fattah. Madani, Javad (۲۰۱۵). Advanced principles and concepts of general policy knowledge. Tehran: Vajgan Publications. [in persian]
17. Smith, K.B., Larimer, K. (2013), An Introduction to Public Policy Theory (Theoretical Confrontation of Rationalists and Post-Positiveists), translated by Hassan Danaeifard, Tehran: Saffar Publications. .

18.wisman,A.W.(2001).Introduction:The advantages and disadvantages of national education policymaking informed by international achievement studies. In The impac of international achievement studies on national education policymaking. Emerald Group publishing Limited.